

ЦЕХАН ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗЛОЧИННОСТІ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Використовуючи методологічний підхід щодо аналізу злочинності у місцях позбавлення волі як системи необхідно виокремити її складові, встановити та охарактеризувати існуючі взаємозв'язки між її елементами. Так, на нашу думку, систему злочинності у місцях позбавлення волі утворює: **по-перше**, злочинність осіб, які відбувають кримінальне покарання у кримінально-виконавчих установах; **по-друге**, злочинність персоналу органів та установ виконання покарань; **по-третє**, інфраструктура злочинності у місцях позбавлення волі. Послідовність наукового аналізу вимагає виокремлення основних складових вказаних елементів системи та характеристику динаміки їх розвитку за відповідний період.

У контексті цього, перш за все необхідно звернути увагу на структуру злочинності засуджених у місцях позбавлення волі, базуючись на статистичних даних оперативних підрозділів установ виконання кримінальних покарань та обліках Генеральної прокуратури України.

Так, першим структурним елементом злочинності засуджених у місцях позбавлення волі є злочинна діяльність спрямована проти встановленого порядку виконання та відбування кримінального покарання:

а) дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст.392 КК України). Зокрема, у 2014 році оперативними підрозділами УВП виявлено 3 таких злочини, у 2015 р. – 10, 2016 р. – 2, 2017 р. – 6, 2018 – 4, 2019 р. – 4 злочини відповідно;

б) злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст.391 КК України). Так, у 2014 році оперативними підрозділами виявлено 129 таких злочинів, у 2015 р. – 144, 2016 р. – 95, 2017 р. – 70, 2018 р. – 106, 2019 р. – 152 злочинів відповідно;

в) втеча з місць позбавлення волі або з-під варти, яка має таку динаміку із врахуванням припинених оперативними підрозділами втеч із місць позбавлення волі чи з-під варти 2014 рік – 33 злочини, 2015 р. – 36, 2016 р. – 17, 2017 р. – 14 та 2018 р. – 13, 2019 р. – 20 злочинів відповідно;

г) масові заворушення вчинені засудженими у місцях позбавлення волі, зокрема 3 злочини у 2018 році (включено до статистики як окремих показників у 2018 році);

д) погроза або насильство щодо персоналу кримінально-виконавчої установи під час виконання ним службових обов'язків із такою динамікою: 2014 рік – 18 злочинів, 2015 р. – 24, 2016 р. – 12, 2017 р. – 20, 2018 р. – 19, 2019 р. – 54 злочини відповідно.

Другим структурним елементом злочинності засуджених є *злочинна діяльність пов'язана із незаконним обігом наркотичних засобів та території установ виконання кримінальних покарань*, яка має таку динаміку: 2014 рік – 101 злочин, 2015 р. – 152, 2016 р. – 101, 2017 р. – 93, 2018 р. – 176, 2019 р. – 410 злочинів відповідно.

Третім структурним елементом є *злочинна діяльність проти життя та здоров'я особи*, зокрема:

а) умисні вбивства, які характеризуються такими показниками динаміки із урахуванням умисних вбивств припинених оперативними підрозділами на стадії готування та замаху: 2014 рік – 1 злочин, 2015 р. – 3 злочини, 2016 р. – 2 злочини, 2017 р. – 6 злочинів, 2018 р. – 2, 2019 р. – 3 злочини відповідно;

б) нанесення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, у тому числі, які призвели до смерті потерпілого із такою динамікою: 2014 рік – 6 злочинів, 2015 р. – 4, 2016 р. – 4, 2017 р. – 7 та 2018 р. – 2, 2019 р. – 6 злочини відповідно.

Четвертим структурним злочинності засуджених в установах виконання кримінальних покарань є *корислива злочинна діяльність*, зокрема крадіжки із такими показниками динаміки: 2015 рік – 5 злочинів, 2016 р. – 2, 2017 р. – 5, 2018 рік 2 злочини відповідно.

П'ятим структурним елементом такої злочинності є *злочинна діяльність, пов'язана із незаконним обігом зброї у місцях позбавлення волі*, яка характеризується такою динамікою: 2016 рік – 2 злочини, 2018 р. – 1, 2019 р. – 13 злочинів відповідно.

Аналітичне опрацювання вказаних статистичних даних свідчить, що незважаючи на зменшення кількості в'язничного населення відбувається збільшення кількості вчинених злочинів та загальне зростання показників злочинності серед ув'язнених.

Зокрема, у 2017 році в'язнями вчинено 6 умисних вбивств, 7 тяжких тілесних ушкоджень, більшість з яких призвели до смерті потерпілих, майже на 58 % збільшилась кількість самовільних залишень засудженими виправних центрів.

Крім того, відбулося зростання агресії з боку засуджених, про що свідчить збільшення на понад 69 % злочинів, пов'язаних з погрозою або насильством стосовно персоналу виправних закладів.

Так, у 2018 році рівень злочинності зріс на понад 16 % у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року та на майже 45 % у порівнянні з 2016 роком (зі 158 до 229 злочинів). Також характеризуючи показники злочинності у місцях позбавлення волі, слушно навести приклади резонансних кримінальних правопорушень, вчинених в установах виконання покарань.

Зокрема, *“внаслідок суттєвого некомплекту особового складу в ДУ «Миколаївський СІЗО» (з 240 вільні 62 посади), грубого порушення режимних вимог та послаблення оперативної обізнаності 08.04.2018 допущено масову непокору 23 ув'язнених, які з прогулянкових двориків вільно пройшли до корпусного відділення № 1, де вимагали відчинити заблоковані двері камер для спілкування з іншими підслідними. Загалом*

упродовж п'яти годин в'язні відмовлялися виконувати законні вимоги адміністрації та повертатися до камер.”

Крім того, “на території Київського СІЗО 09.08.2018 ув'язнені, колишні співробітники роти «Торнадо», вчиняли протиправні дії, які полягали в невиконанні законних вимог адміністрації установи. Ув'язнені і фігуранти кримінального провадження чинили опір працівникам ДКВС України, Військової прокуратури та Служби безпеки України. Вказані особи забарикадувалися у камерному приміщенні, відмовилися виходити, знімаючи всі події на телефони і транслюючи їх у мережі Інтернет. На неодноразові зауваження та вимоги працівників адміністрації в'язниці припинити свої протиправні дії не реагували. Крім того, погрожували фізичного розправою та вбивством, облили працівників правоохоронного органу бензином та погрожували підпалити їх, кидали саморобні вибухові пристрої, начинені металевими предметами, внаслідок чого співробітнику правоохоронного органу заподіяно тілесні ушкодження. Під час заходу до камерного приміщення в ув'язнених вилучено ножі, палиці, легкозаймисті матеріали, саморобні вибухові пристрої, начинені металевими предметами, та засоби зв'язку. В'язні вільно пересуваються приміщеннями Київського СІЗО, мають доступ до ключів, і все це відбувається за споглядальної позиції службових осіб вказаної установи попереднього ув'язнення, а іноді за їхньою згодою та безпосередньою участю.”

Аналіз вказаних даних свідчить про відносно невисокі показники злочинності у місцях позбавлення волі, але необхідно відзначити, що вони не відображають реальний стан криміногенної ситуації в установах виконання кримінальних покарань через підвищений рівень латентності останньої. Вчені відзначають, що аналізуючи злочинність у місцях позбавлення волі, потрібно зважати на значну латентність окремих видів злочинів (побої та мордування, хуліганство, тілесні ушкодження, насильницьке мужоложство, наркоманія тощо) і певне коливання їх динаміки. Висока латентність злочинності у місцях позбавлення волі пов'язана із недоліками в системі оцінювання показників роботи установ виконання покарань, оскільки чим більше злочинів реєструється тим нижче оцінюється робота адміністрації[1].

Список використаної літератури:

1. Гула Л.Ф., Гула Н.Л. Кримінологічна характеристика злочинів, вчинених засудженими в установах виконання покарань. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. №3. С.131-139

Ключові слова: злочинність, установи виконання покарань, система, злочинна діяльність засуджених.

Ключевые слова: преступность, учреждения исполнения наказаний, система, преступная деятельность осужденных.

Key words: crime, penitentiary institutions, system, criminal activity of convicts.